

sta se predložili zbornici, in tretja je le malo premenjena in zatorej ni verjetno, da se jim odreče sankcija, ko se je dala pred-ankeija. Ko bodo omenjene tri predloge sankcijonirane, prideta pa v gospodski zbornici na vrsto predlogi o svobodnem bogoslužju in pa enakopravnosti židovske vere, kateri je že zbornica poslancev sklenila nespremenjeni vrniti gospodski zbornici. Če bode s sankcijo omenjenih treh zakonov dokazano, da krona ne nasprotuje vladni cerkveni politiki, se mnogi konservativni magnatje ne bodo upali glasovati proti vladi. Z zakonom o svobodnem bogoslužju se bode priznalo tudi brezverstvo in potem je pa ves uspeh, ki ga je katoliška stranka dosegla na zakonu o civilnih matrikah izgubljen.

Belgija. — Ožje volitve, ki so se vršile minulo nedeljo, naklonile so zopet katoliško zmago. V novi zbornici bo sedelo 104 katoliških, 19 liberalnih in 29 socialistiških poslancev. Katoličani imajo torej znatno večino, katero tudi liberalci in socialisti skupno ne bodo mogli spodkopati.

Srbija. — Kralj Alexander bil je minole dni na potovanju in je posetil našega cesarja v Budimpešti in nemškega v Berlinu. Potovanju samemu ni pripisovati posebne politične važnosti. Čin uljudnosti storil je s tem svojim posetoma srbski kralj. Da je pri vsem tem pač iskal prijateljstva, je brezdvomno in iskal za bodoče čase pri napominanih vevladarjih opore, je gotovo — Mej tem ko se je kralj mudil v tujini, nastala je doma ministerska kriza, katero mu bo poravnati, ko se vrne domov.

Rusija. — Car boleha na ledvicah, o uzroku te bolezni so različne govorice. Da pa je car v resnici na slabem, to priča to, da je že potrebno ukrenil glede prestolonasledstva. Po hišnem redu ruske carske rodovine mora namreč biti vsak že 21 let stari prestolonaslednik oženjen sicer ne more zasedeti prestola. Ker carjevič še ni oženjen, hite sedaj prav zelo s poroko. Nevesta carjevičeva Alica Hesenska je že dospela v Livadijo, kjer se ima še te dni vršiti poroka. Dalje določuje hišni red, da mora pri nastopu novega carja, če je ta brez otrok, tudi temu se že naslednik odločiti. Za vse to je car že poskrbel in odločil za carjevičevega naslednika svojega tretjega sina velikega kneza Mihaela; drugi sin Jurij je namreč tako bolan, da ga ni moč vpoštevati. — Bolezen carjeva vzemirja celo Evropo. Vse pozna carjevo miroljubno politiko, ne ve se pa kako bo politikoval njegov naslednik. Na Francoskem, Grškem in drugod opravljajo službe božje za ozdravljenje carjevo. — Carico zadela vsled prevelike žalosti in nesreče kap. Vendar pa se poroča, da stanje njeno ni nevarno.

Azija. — Japonski cesar je otvoril izredno zasedanje deželnega zbora. V svojem nagovoru je omenil, da je ukazal ministrom predložiti zakon za pomnoženje potrebščin za vojsko in mornarico. Vojsko je provzročila barbarska Kitajska, ki ne pozna in neče ničesar vedeti o civilizaciji. Japonska ne bode mirovala dokler ne premaga popolnoma Kitajcev. — Vojska se nadaljuje, vendar pa je upati, da je bo kmalu konec. Zima, ki pritiska na vrata, in okoliščine, da Kitajci že le miru, dale bode najbližje povod spravi, katerega bo pa seveda presneto drago stala Kitajce.

žnosti, ko se pripravlja nov obrtni zakon in se bodo morali tudi državni poslanci pečati s to stvarjo.

Če tudi vprašanje, kdo ima pravico jemati mero, piše g. Kunc, se drugih rokodelstev toliko ne tiče, kakor oblačilnih strok, vendar je jako velicega pomena za ves obrt, ker se načelo, da sme vsak jemati mero, ako se prizna, hitro razširi in na vserez tegne pri naših premetenih trgovcih.

Ker ima oblačilni obrt že sam na sebi povsod baš že toliko rokodelcev, da se po številu noben drugi ž njim meriti ne more, bilo bi popolno podjarmljenje tega obrta velikemu kapitalistu najhujši udarec, ki bi se prizadejal rokodelstvu, kajti na stotisoče ljudem bi več ne bilo mogoče samostojno izvrševati obrta. To ni nobena prazna fraza, če se znana razsodba upravnega sodišča označuje za žebelj krsti tega obrta in to tembolj, ker ni pričakovati, da bi avstrijska velika industrija se ozirala na malega producenta. Saj vidimo, da bogati tovarnarji in konfekcionarji pošiljajo v najoddaljenejše vasi svoje agente, da odtrgajo poslednji kos kruha od ust rokodelcu navezanemu na svojo domačijo! Naša velika industrija je zgubila svoje trgovišče v inozemstvo in skuša dobiti nadomestilo v avstrijskih deželah, ni ga mesta in ni ga urada, da ne bi nanj obračala svoje pozornosti. Reklama za proslavljanje njih izdelkov ne pozna več nobene meje, nobenega ozira in nobene dostojnosti! Na časopisih, plakatih, zrakoplavih, zadnji strani jedilnih listkov, klinčkah za trebljenje zob z jedno besedo na primernih in neprimernih krajih se hvalijo in ponujajo oblačila po nizki ceni. Z vabljivimi razstavami na ogled in zvijačnimi cenami se prebivalstvo vabi, da polni nikdar polne žepe konfekcionarjev.

Dokler se je to počenjanje le na to omejevalo, da se speča že narejeno blago, ki je v zalogi, so rokodelci to še mirno gledali, kajti ostali so jim še vedno tisti naročniki, ki iz raznih uzrokov hočejo imeti nalašč po meri zase narejeno obleko. Nikdo ni mislil na to, da brezozirnost konfekcionarjev pojde tako daleč, da bodo jeli sami jemati mero in s tem rokodelcu vzeli poslednje naročnike. Nikdo ni mogel misliti, da se bode v povodih za ono razsodbo, po kateri se priznava trgovcem, da imajo pravico jemati mero, kar tako zamenjalo pojma „delo“ in „trgovina“. Po razsodbi upravnega sodišča, je jemanje mere „sredstvo ali predpogoj za trgovino!“ Noben rokodelec pa ni nikdar mislil, da je jemanje mere sredstvo za prodajo, ki se vrši še le pozneje, temveč je samo sredstvo za izdelovanje dotične stvari.

Jemanje mere je podlaga in predpogoj rokodelskemu delu, torej podlaga proizvodnji, ne pa razpečavanju. Jemanje mere je v vseh rokodelskih in tehničnih strokah del dotične stroke: začetek in podlaga vsakemu delu! In danes v veku napredka in omike se morajo rokodelci prepirati in pravdati za pravico, katero so imeli stoletja, ne da bi jo bil jim kdo odrekal ali jemal, za tako naravno pravico, katero so jim priznale vse instance razen upravnega sodišča.

Res se more stara pravica zgubiti, včasih je to po-

*

Obrtnija.

Kdo naj ima pravico jemati mero?

I.

Gospod krojaški mojster Matija Kunc priobčil je v „Allgemeine Oesterreichische Schneiderzeitung“ več člankov o tej stvari. Ti članki so zlasti sedaj posebne va-

trebno iz državnih ali socialnih ozirov. Lahko se tudi napravi zakon, da se vsakemu dovoli jemati mero, ne le krojaču, da potem naroči obleko pri krojači, — toda jedno trditev se nam zdi nesmiselna, to namreč, da se jemlje mera, da bi se obleka prodala. Ko se jemlje mera, obleke še ni! Zdrava pamet nam pove, da se mera jemlje za to, da se more obleka prikrojiti in narediti.

Pravico jemati mero, ako to pravica še sploh velja, more imeti le krojač, nikakor pa ne trgovec.

Obrtnijske raznoterosti.

Koliko se užigalnic potroši na leto. V Evropi vsak človek povprek porabi 7 užigalnic na dan. Po sedanjem številu prebivalstva se porabi torej na dan 2 milijardi užigalnic ali na leto 730 milijard 6000 užigalnic gre na jeden kilogram. Treba je torej 109 5 milijonov kilogramov ali 40.000 kubičnih metrov lesa za užigalnice, ki se porabijo v enem letu. Fosforja se zanje porabi do 210.000 kilogramov. Če izračunamo vrednost lesa, fosforja in dela, se pokaže, da se da v Evropi najmanj 147 milijonov izdati na leto za užigalnice.

Petrolej. Mestni zemljemerec v Paxtonu v Ameriki je zadel 194 čevljev globoko v zemlji na petrolejev živi vrelec. Položil je takoj ondi tri cele debele cevi, po katerih dobiva petrolej na površje. Stvar vzela je v roke tamošnja elektriška družba in začela pokladati močnejše cevi, kajti prejšnje ne zadostujejo, ker plame zavzema neprenehoma 4 čevlje.

Zakon o posredovalnih uradih mej delavci in delodajalci je vlada predložila državnemu zboru. Posebne urade že imajo v drugih državah.

Kako se naredi platno nepremočljivo. Vzame se v jednacijah množinah galuna in svinčenega sladkorja in oboje dobro zmeša in stopi v gorki vodi. V to raztopljino se prilije primerno množino gorke vode in vanjo dene platno 24 ur.

Črtice o kmetijski kemiji.

P r s t.

(Dalje.)

Posebne važnosti je za vspevanje rastlin amonjak in njegove spojine. V prsti se nahaja spojen z istimi kisljami kakor kali. Amonjak dobivamo, kakor je že znano, v prirodi povsod, kjer kake rastlinske ali živalske stvari gnijo. V hlevih se obilno nareja amonjak, ko gnije skalnica. Amonjak je snov, iz katere dobivajo rastline potrebni dušik. Sicer v zemlji ni posebno stanovit, se rad prekraja v solitrovo kislino. Za rastline potrebni amonjak se v zemlji večkrat dobiva iz raznih njegovih spojin.

V trgovini se pogosto nahaja neka sol, ki se imenuje salmijak, to je klorov amonjak. Posebno se v večji množini nahaja ta sol v lavi pri ognjenikih, potem v guani, to je nekem tičjem blatu, katero se z nekimi ameriških otokov v velikih množinah dovaža v Evropo in rabi za gnoj. V Egiptu delajo salmijak iz velblodovega gnoja. Salmijak je brez duha in okusa, brez barve in

malo prozoren. Če se ogreje se topi in se tudi shlapi. Rabi se mnogobrojno v obrtniji.

Tekočina, katero prodajajo navadno za salmijak je pa v vodi raztopljen amonjak. Navadno je v vodi kacic 30 % amonijaka. V obrtniji se ta tekočina mnogovrstno rabi, zlasti za barvanje in čiščenje, pa tudi pri napravi umetnega ledu.

Žveplenokisli amonjak se v prirodi nahaja v večji množini v obliži ognjenikov. Dobiva se pa tudi iz vode, ki se nabira v plinarnah. Če gnije skalnica tudi nastaja ta sol. Ta sol ima močno slan malo grenek okus. V vodi se rada topi in je jako prezorna. Ta sol je jako dobro gnojilo, za kar se seveda ne rabi kemično čista. Prodaja se navadno pod imenom amonjakova sol za gnoj.

Ogljikovokisli amonjak ali jelenovorožna sol se dobiva iz kosti, odpadkov od usnja in rožnine, katere stvari se ogrejejo v kaki trdno zaprti posodi brez zraka. Ta sol je tudi brezbarvena in prozorna in pri gorkoti shlapi. V obrtniji se rabi v različne namene. Peki jo rabijo, da je kruh bolj rahel.

Pri raznih kemičnih preosnovanjih nareja se soliternosokisli amonjak. Ta sol je pa malo stanovitna, in se kaj rada razkroji. Posebno hitro se razkroji, ako jo razgrejemo. Nadalje je tukaj omeniti solitronokisli amonjak, ki kristalizuje v prizmasti kristalih, to je ogljatih stebričkih.

Poleg že omenjenih je pa še več družih amonjakovih spojin v zemlji. Vse te spojine so velike važnosti. Od njih je odvisna rodovitnost zemlje. Če zemlja nima amonjakovih solij, se jej morajo dovažati z gnojenjem.

Potem so pa za rodovitnost zemlje tudi potrebne razen že omenjenih tudi še nekatere druge žveplenokisla soli, ki na razne načine prihajajo v zemljo. Veliko se je že preiskovalo, koliko mora biti v zemlji te ali one redilne snovi, ali vendar dosedaj se še niso dosegli popolnoma zanesljivi podatki. Stvar je odvisna tudi od več družih pogojev. Marsikaj bode še bodočnost pojasnila.

Rodovitnost zemlje je odvisna od tega, koliko more raznih stvari posrkati, potem koliko je vode, katera razne redilne tvarine dovaja rastlinam, potem kako drži in odaje gorkoto, in še od več družih podobnih stvari. Zemlja, katera nima vseh potrebnih lastnosti za rodovitnost, se pa mora z obdelovanjem primerno premeniti. To se doseže z gnojenjem, mešanjem prsti, rahljanjem ali valjanjem, dovajanjem ali odvažanjem vode.

Fizikalne lastnosti tako vplivajo na rodovitnost prsti, da kmetovalci kakovosti prsti ne ločijo po redilnih snovih, temveč po družih lastnostih. To je tudi zaradi tega utemeljeno, ker so take lastnosti stalnejše, kajti ne menjajo se tako kakor množina redilnih snovij in poleg tega se pa še težje umetno preminjajo.

Po tem se prst ali zemlja deli v kamnito, peščeno, ilovnato, glinasto, laporno, apneno, mavčevo, črnoprsteno.

Ako je v zemlji mnogo še ne sprhljelega kamenja, jej pravimo kamenita. Taka zemlja je težka za obdelovanje. Če je le preveč kamenja, je tudi navadno nerodo-